

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Щербакова Ніна

Актуальність дослідження специфіки трансформації ціннісних орієнтацій сучасної української молоді посилюється фактором активної інтеграції України до системи світового співтовариства. Й у той же час, дискурс, який надає змогу окреслити шляхи оптимізації ціннісних установок у світогляді молодого покоління в подальшому, безумовно забезпечить реалізацію можливості здійснення соціальної практики, щодо закладання ціннісних передумов досягнення суспільного консенсусу в сучасній Україні.

Істотний внесок у світову науку і практику дослідження молодіжних проблем внесли З. Фрейд, Л. Фойер, Л. Шелефф та інші. К. Манхейм розглянув проблему молодіжної культури в межах концепції соціалізації; М. Мід ґрунтовно розробила соціокультурну динаміку міжпоколінного зв'язку; Т. Парсонс окреслив поняття «культури юних», яку розглядав як стан опозиційності юнацьких цінностей світу дорослих; Л. Розенмайер, Ф. Малер, М. Карват, В. Міляновська представили інтеграційний підхід, за яким молодь є не тільки особливим об'єктом, але й замкнутим у собі предметом вивчення.

Об'єкт дослідження – цінності як вимір соціального буття.

Предмет дослідження – специфіка становлення і розвитку ціннісних орієнтацій молоді в сучасному українському суспільстві.

Динамічні зміни, реформування економічної, соціальної, політичної, духовної сфер життя супроводжуються проблемами консолідації українського суспільства, в якому все більше спостерігається сегментованість та атомізованість. Жорстка майнова диференціація, ситуація ризиків, в якій перебувають різні соціальні групи, ще більше загострилися після подій Революції Гідності 2013-2014 рр., анексії Криму, розгортання воєнних дій на Донбасі. Це, у свою чергу, призвело не тільки до подальшого загострення багатьох суспільних протиріч та ескалації конфліктів, але й до поглиблення ціннісних дезорієнтацій не лише за так званими «лініями Хантінгтона», але й у межах окремих поколінь.

Дезінтеграція українського суспільства ще більше посилюється завдяки поступовому витісненню вищих цінностей та ідеалів утилітарними та прагматичними орієнтаціями. Руйнування ціннісних засад функціонування суспільства супроводжується соціальною аномією, девіантною і аморальною поведінкою, антисоціальною і антидержавною спрямованістю свідомості маргіналізованої частини української молоді, соціальною конфронтацією, етнічно-культурною напруженістю. І все це відбувається в українському суспільстві на фоні процесів подальшої олігархізації. Саме тому актуалізується питання безпеки цінностей молоді як чинника прогресивних соціальних змін, яка повинна забезпечити відсутність загроз в період трансформації ціннісних орієнтацій, коли сама стабільність як якість системи зменшується. Існує кілька груп загроз суспільного розвитку, що виникають у духовній сфері суспільства й обумовлюються ціннісною кризою: небезпеки руйнування духовного світу людини; загрози усталеному функціонуванню всіх форм суспільної і масової свідомості та ментальності; загрози розвиткові культури всього суспільства та функціонуванню соціокультурних інститутів.

Саме тому потребують наукового дискурсу чинники, здатні не тільки суттєво впливати на інтеграційні процеси в суспільстві, але й забезпечувати задоволення мінливих, та часто суперечливих потреб, інтеграцію відповідних цінностей та реалізацію настанов соціальних суб'єктів.

На формування ціннісних орієнтацій молоді впливають такі фактори: 1) соціально-економічні: існування тіньової економіки; дія великого іноземного капіталу; концентрація власного великого фінансового

капіталу, генетично пов'язаного із владою; збереження значного (хоча при цьому не обмежений великий капітал) державного регулювання в економіці; міграційні процеси українців за кордон; низька трудова (й у цілому соціальна) мобільність на ринку праці; широкомасштабне розповсюдження бідності населення; обмежені можливості вертикальної мобільності; процеси маргіналізації українського суспільства. 2) соціально-політичні: панування бюрократії як контрагента суспільства; соціальна безвідповідальність правлячої еліти; нерозвиненість громадянського суспільства й правової захищеності громадян; орієнтація влади на інтереси переважно верхньої верстви суспільства й підприємництва; специфіка громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві (криза ідентичності); 3) соціокультурні: особливості моральності в перехідному суспільстві – поява «людини парадоксальної»; зменшення ролі інституту сім'ї у процесі виховання молоді; інтеграція спотвореного «світоглядного коду» в свідомість молоді через використання вітчизняною системою освіти «мозаїчного знання»; феномен секуляризації; ослаблення інтегруючої функції культури в українському суспільстві. Закономірно, що нівелювання духовної компоненти в ціннісних орієнтаціях молодого покоління, в цілому негативно відбивається на побудові суспільних відносин, що призводить до дроблення українського суспільства, а, значить, до втрати можливості виходу з перманентної кризи.

Становлення сучасної молоді відбувається в умовах формування нових соціальних відносин, у період глобалізації та інформатизації, які спричиняють соціокультурні зміни, зокрема розмиття ціннісних основ та традиційної моралі, послаблення культурної спадкоємності. Сучасній молоді багато норм моралі видаються застарілими, обтяжливими, такими, що невиправдано обмежують її свободу, волю та індивідуальність. Процес запозичення сучасних західноєвропейських ціннісних моделей змінює полюси культури. У сучасному «суспільстві споживання» відбувається культурне та моральне відчуження, втрата міжособистісної взаємодії, насаджується культ речей та матеріальних благ. Тому роль молоді у трансформації суспільства не можна визначити односторонньо: з одного боку, в молодіжному середовищі спостерігаються негативні прояви поведінки (алкоголізм, наркоманія тощо), але з іншого боку, саме молодь як авангард суспільства, своєю заповзятістю, ініціативністю та бажанням жити кращим життям, здатна подолати розкол в українському соціумі та створити підґрунтя для суспільного діалогу.

Список використаних джерел

1. Афанасьєва, Людмила. Світоглядно-ціннісний потенціал соціальності людини як чинник гармонізації культурно-освітнього простору / Л.Афанасьєва. *Versus* (3). – 2014 – С. 34-40.
2. Молодиченко В. Ціннісний контекст духовного світу сучасної студентської молоді / В.В. Молодиченко // *Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр.* – К., 2009. – Вип. 80. – С. 207–217.
3. Олексенко Р. І. Вплив комунікацій на ціннісні орієнтири особистості / Р. І. Олексенко // *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* - 2015. - Вип. 62. - С. 65-73.